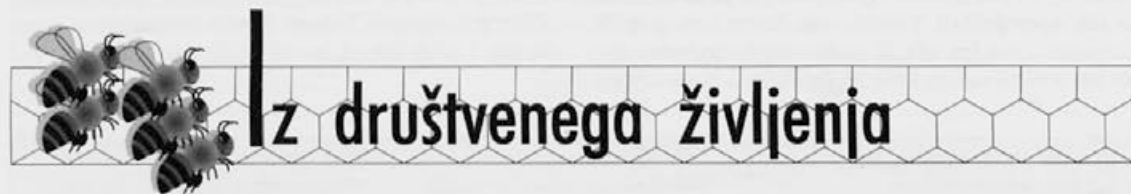

ga odpada varoj. Testne mreže pustimo v panjih 10 dni, potem pa izračunamo dnevni odpad varoj. Pri povprečno eni odpadli varoi na dan zadostuje, če do konca paš izvajamo samo apitehnične ukrepe. Če pa odpadejo tri varoe ali več, moramo ukrepati takoj. V tem obdobju lahko uporabimo timol, npr. sredstvo s trgovskim imenom Apiguard, ali 65-odstotno mravljinčno kislino. Za uporabo mravljinčne kisline morajo biti čebelje družine dovolj živalne. Zasedati morajo najmanj šest ulic, saj v nasprotnem niso v stanju izventilirati hlapov mravljinčne kisline iz panja, to pa lahko povzroči odmrtnje čebel. Največ uspeha imamo pri družinah, ki zasedajo 9–10 ulic in imajo 3–4 sate zalege. Družine, ki zasedajo manj kot šest ulic pred uporabo kisline združimo z močnejšimi družinami ali pa jih premestimo v manjši panj, sedemsatar. Postopek zatiranja varoe mora biti končan vsaj 14 dni pred začetkom prve močnejše paše oz. pred nastavitvijo medišč.

Pri prvem spomladanskem pregledu družine poleg medenih zalog bežno pregledamo tudi zalego. Če ima družina zalego vseh starosti, to je odkrito in pokrito, je z matico vse v redu. Preverimo še, ali je pokrita za-

lega strnjena in brez sprememb na pokrovcih. Po končanem pregledu znova skrbno zadelamo panj, da ga čebele kar se da hitro spet ogrejejo.

Do konca marca je še mogoče oddati v pregled čebelje mrtvice. Preglede opravljajo na vseh območnih enotah VF NVI. V vzorcu mora biti vsaj sto čebel, sicer rezultat ne kaže pravega zdravstvenega stanja čebeljih družin in nima uporabne vrednosti. Čeprav vedno poudarjamo, da morajo biti čebelje mrtvice shranjene v zračni embalaži, kot so npr. kartonske škatlice od zdravil, še vedno veliko čebelarjev prinese ali pošlje vzorce v PVC-vrečki. Taki vzorci pogosto splesnijo, tako da je pregled čebel zelo otežen ali celo nemogoč. Na embalaži morajo biti navedeni še: ime in priimek čebelarja, njegov naslov, naslov stojišča in število panjev v čebelnjaku, iz katerega je vzet vzorec. Če je čebelar opazil kakšne pomembne podrobnosti, ki so lahko v pomoč pri določanju diagnoze, naj jih navede v spremnem dopisu, ki ga priloži vzorcu mrtvic. Pregled mrtvic je potreben za vsa čebelarstva, katerih lastniki imajo namen opravljati kakršen koli promet s čebelami.

Označevanje medu

MAG. BARA HIENG

1. UVOD

Z vstopom Republike Slovenije v Evropsko unijo (EU) se je spremenila tudi zakonodaja, ki se nanaša na živila. Izkušnje v EU so pokazale, da je delovanje notranjega trga z živali v povezavi lahko ovirano, če niso izpolnjene zahteve glede prostega pretoka blaga oz. živil. Zato je v EU med drugim enotno predpisano tudi označevanje predpakiranih živil. Ker je Slovenija od 1. maja 2004 polnopravna članica EU, ima za varovanje zdravja ljudi in varstvo porabnika zakonsko urejeno poenoteno označevanje predpakiranih živil, tako kot je to urejeno tudi v vseh preostalih državah članicah.

V tem članku je opisano, kako mora biti označen predpakiran med na notranjem trgu EU, in ker je Slovenija sestavni del tega trga, mora biti predpakiran med v prometu tako označen tudi pri nas. Članek pojasnjuje, na kaj moramo biti pozorni pri izdelavi označb za predpakiran med, povzema pa tudi nekatera zakonska določila, ki veljajo za označevanje predpakiranega medu.

Če se boste sami lotili izdelave teh označb, vam priporočam, da podrobno preberete vso zakonodajo, ki se posredno ali neposredno nanaša na označevanje predpakiranega medu, saj boste le tako lahko izdelali ustrezno/pravilno označbo za svoj predpakiran med.

Za med kot predpakirano živilo veljajo določbe Pravilnika o splošnem označevanju predpakiranih živil (Ur. list RS, št. 50/2004). Po tem pravilniku zajema pojem označevanje vse besede, podatke, trgovska imena, blagovno znamko, slikovno gradivo ali simbole, ki se nanašajo na določeno predpakirano živilo in so navedene na embalaži, dokumentu, obvestilu, etiketi, obročku ali vratni etiketi, ki spremlja ali se nanaša na tako živilo. Označbe na predpakiranem živilu, v našem primeru npr. na kozarcu za med, morajo biti v slovenskem jeziku, na opaznem mestu embalaže, tako da so zlahka vidne, razumljive, nedvoumne, jasno čitljive in neizbrisne, ter ne smejo biti skrite, nejasne ali prekinjene z drugim besednim ali slikovnim gradivom. Označbe na predpakiranem me-

du ne smejo biti takšne, da bi porabnika lahko zavedle (npr. pripisovanje učinkov ali lastnosti medu, ki jih le-ta nima, pripisovanje zdravilnih lastnosti medu, ki preprečujejo, zdravijo ali ozdravijo bolezni ljudi itd.), saj so takšne oznacbe prevedane.

Obvezni podatki, ki morajo biti po Pravilniku o splošnem označevanju predpakiranih živil na označbi za predpakiran med, so:

1. ime, pod katerim je med dan v promet (prodajno ime),
2. neto količina,
3. rok uporabnosti,
4. serija (lot),
5. posebni pogoji shranjevanja (hranjenja) ali pogoji uporabe,
6. ime in naslov ali podjetje in sedež proizvajalca oz. tistega, ki živilo pakira, ali prodajalca, ki mora imeti naslov oziroma sedež v EU.

Od omenjenih obveznih podatkov, ki morajo biti na označbi za predpakiran med, morajo biti trije podatki označeni v istem vidnem polju, to pa pomeni, da morajo biti označeni na prednji strani embalaže, ki je v trgovini oziroma na prodajnem mestu obrnjena proti porabniku. To konkretno pomeni, da porabnik te tri podatke na embalaži za med vidi že na prodajni polici, ne da bi izdelek obrnil ali ga vzel v roke. Ti trije sestavni deli oznake oziroma podatki so: **ime** pod katerim je med dan v promet (prodajno ime), **neto količina** in **rok uporabnosti**. V nadaljevanju članka bomo podrobno prikazali vseh šest točk, ki so obvezne pri označevanju medu kot predpakiranega živila. Po Pravilniku o medu (Ur. list

RS, št. 31/2004 in 89/2004) je med naravna sladka snov, ki ga izdelajo čebele (*Apis mellifera*) iz nektarja cvetov ali izločkov iz živih delov rastlin ali izločkov na živih delih rastlin, ki jih čebele zberejo, predelajo z določenimi lastnimi snovmi, ga shranijo, posušijo in pustijo dozoreti v satju.

2. IME ŽIVILA OZIROMA PRODAJNO IME MEDU

Ime, pod katerim je živilo dano v promet (prodajno ime), je lahko določeno s predpisi, ki urejajo minimalno kakovost živil. V primeru označevanja predpakiranega medu Pravilnik o medu predpisuje tudi prodajna imena. Po tem predpisu so v prometu dovoljena naslednja imena vrst medu: cvetlični med, nektar, med iz mane, gozdni med, med v satju, med s satjem, deli satja v medu, samotok, točeni med, prešani med, filtrirani med in pekovski med. Ta imena je dovoljeno nadomestiti s splošnim imenom med, s tem imenom pa ni dovoljeno označiti filtriranega medu, medu v satju, medu s satjem, delov satja v medu in pekovskega medu. V katerem primeru lahko uporabimo določeno ime, navaja 3. člen Pravilnika o medu. Pri pekovskem medu mora biti na označbi, v neposredni bližini imena, tudi navedba »samo za kuhanje in peko«. Razen pri filtriranem in pekovskem medu je ime lahko nadomeščeno tudi z navedbo oznake, ki se nanaša na navedbo cvetov ali rastlin, če med v celoti ali delno izhaja iz navedenega izvora in ima njegove senzorične, fizikalno-kemijske in mikroskopske lastnosti. Za lažje razumevanje je to prikazano v preglednici št. 1.

Imena vrst medu, ki se lahko uporabljajo v prometu	Dovoljena uporaba splošnega imena med	Ime lahko nadomestimo z navedbo oznak, ki se nanaša na navedbo
cvetlični med	DA	med oljne ogrščice
nektar	DA	ajdov med
med iz mane	DA	hojev med
gozdni med	DA	smrekov med
med v satju	NE	med oljne ogrščice v satju
med s satjem	NE	ajdov med s satjem
deli satja v medu	NE	deli satja v hojevem medu
samotok	DA	kostanjev med
točeni med	DA	akacijev med
prešani med	DA	lipov med
filtrirani med	NE	/
pekovski med	NE	/

Preglednica št. 1: Možne oblike prodajnega oziroma predpisanega imena za med

Opisane možne oblike prodajnega oziroma predpisanega imena za med ustrezajo pogojem minimalne kakovosti, ki jih mora v prometu izpolnjevati med kot predpakirano živilo.

Razen pri filtriranem in pekovskem medu je po Pravilniku o medu ime lahko nadomeščeno tudi z navedbo oznake, ki se nanaša na regionalno, teritorialno ali topografsko poreklo,

če je med v celoti pridobljen na navedenem območju. Primer takšne možnosti označevanja je npr. Kočevski gozdni med. Ta gozdni med, ki ima geografsko poreklo, je treba v skladu s Pravilnikom o označbi geografskega porekla označiti še z oznako »kočevski« (Ur. list RS, št. 124/2004). Poleg tega je, razen pri filtriranem in pekovskem medu, ime dovoljeno zame-

njati tudi z navedbo oznake, ki se nanaša na posebna merila/parametre kakovosti. Primer takšnega označevanja je npr. med podjetja Medex, d. d., Ljubljana, ki ima za razliko od medu minimalne kakovosti izboljššan določen kakovostni parameter. Omenjeni med podjetja Medex, d. d., Ljubljana zato sodi med živila višje kakovosti. Pogoje, ki jih mora izpolnjevati med, da ga lahko označimo oziroma katerega ime lahko nadomestimo z navedbo oznake, ki se nanaša na obe omenjeni vrsti označevanja (regionalno, teritorialno ali topografsko in posebna merila kakovosti), določa Zakon o kmetijstvu (Ur. list RS, št. 54/2000 in 45/2004). Ti dve vrsti označevanja za med, razen pri tistih fizičnih ali pravnih osebah, ki imajo soglasje države, za takšno vrsto pridelave ne prideta v poštev.

Trgovsko ime, blagovna znamka ali izmišljeno ime medu ne morejo nadomestiti prodajnega imena medu, zato ga, če

želimo imeti pravilno označen med, ne moremo poimenovati drugače, kot je opisano.

3. DRŽAVA OZIROMA DRŽAVE POREKLA ALI IZVORA MEDU

Omenjeni Pravilnik o medu določa, da mora označba vsebovati tudi ime države oziroma države porekla ali izvora, v kateri je bil med pridelan. Če med izvira iz več kot ene države članice EU ali iz države, ki ni članica EU, je treba na označbi prejšnjo navedbo države nadomestiti z eno izmed naslednjih oznak, in sicer: »Mešanica medu iz držav članic EU«, »Mešanica medu iz držav, ki niso članice EU« ali »Mešanica medu iz držav članic EU in držav, ki niso članice EU«. V preglednici 2 je to obvezno označevanje porekla medu prikazano na konkretnih primerih.

Država oziroma države porekla ali izvora, v katerih je bil med pridelan	Označba na etiketi
Slovenija Hrvaška Slovenija in Avstrija Avstrija, Italija, Madžarska Hrvaška, Bosna in Hercegovina Madžarska, Hrvaška Madžarska, Hrvaška, Slovenija	Slovenija Hrvaška Mešanica medu iz držav članic EU Mešanica medu iz držav članic EU Mešanica medu iz držav, ki niso članice EU Mešanica medu iz držav članic EU in držav, ki niso članice EU Mešanica medu iz držav članic EU in držav, ki niso članice EU

Preglednica št. 2: Primeri označevanja države ali držav porekla in izvora medu

4. NETO KOLIČINA

Pravilnik o splošnem označevanju predpakiranih živil določa, da mora biti neto količina pri medu izražena v enotah za maso, in sicer v gramih ali kilogramih. Pravilnik o količinah predpakiranih izdelkov (Ur. list RS, št. 110/2002) pa tudi določa, da morajo biti na embalaži za med odtisnjene neizbrisne, lahko čitljive ter dobro vidne naslednje oznake: s šte-

vilom izražena nazivna masa, ki ji sledi simbol (g, kg) ali ime merske enote (gram, kilogram). Število, s katerim označimo nazivno maso, ne sme biti manjše od predpisane velikosti številke. Za različne vrste nazivne količine vsebine medu so nareč v preglednici št. 3 navedene najmanjše dovoljene velikosti številke na embalaži.

Nazivna količina vsebine medu v kozarcu (g)	Nazivna količina vsebine medu v kozarcu (kg)	Najmanjša dovoljena velikost številke na embalaži oz. etiketi za med v milimetrih (mm)
do 50	do 0,05	2
več kot 50 do 200	več kot 0,05 do 0,2	3
več kot 200 do 1000	več kot 0,2 do 1	4
več kot 1000	več kot 1	6

Preglednica št. 3: Prikaz najmanjše dovoljene velikosti številke za oznako neto količine, npr. na etiketi za med

5. ROK UPORABNOSTI

Po Pravilniku o splošnem označevanju predpakiranih živil je rok uporabnosti datum minimalne trajnosti ali datum upo-

rabe. Rok uporabnosti mora biti na embalaži označen z besedami »Uporabno najmanj do ...« (če datum vključuje tudi navedbo dneva) ali z besedami »Uporabno najmanj do kon-

ca ...« (v drugih primerih). Besednemu zapisu nato sledi datum ali podatek, kje na embalaži je naveden datum. V pre-

glednici št. 4 je označeno pravilno navajanje roka uporabnosti na opisana načina.

Primeri navajanja roka uporabnosti po predpisanem označevanju na etiketi na kozarcu za med	Obrazložitev
Uporabno najmanj do 03. 04. 06	To pomeni, da je med uporaben do 3. aprila leta 2006.
Uporabno najmanj do konca 07	To pomeni, da je med uporaben do konca leta 2007. Takšno označevanje je dovoljeno le pri živilih, ki so uporabna več kot 18 mesecev.
Uporabno najmanj do: podatek, kje na embalaži je naveden datum All Uporabno najmanj do konca: podatek, kje na embalaži je naveden datum	Datum je, kjer koli je že označen, naveden na enak način, kot je opisano zgoraj.

Preglednica št. 4: Primeri navajanja roka uporabnosti na etiketi za med.

Da bi bilo pri označevanju čim manj napak, je priporočeno navajanje datuma: dan, mesec, leto (npr. če je rok trajanja medu do 18. avgusta 2007, to označimo na embalaži 18. 08. 07, se pravi po prvem navedenem primeru v preglednici št. 4).

Navedbam roka uporabnosti lahko sledi še opis pogojev za shranjevanje medu, ki jih je treba upoštevati, da zaprti izdelek oziroma med ohrani svoje značilne lastnosti do navedenega roka uporabnosti. Tu je npr. dobro napisati »Hraniti v temnem, suhem in hladnem prostoru«. Lahko določite tudi temperaturo, pri kateri je treba hraniti med, itd.

6. OZNAČEVANJE SERIJE (LOT)

Po Pravilniku o splošnem označevanju predpakiranih živil mora imeti vsako predpakirano živilo, ki je v prometu, navedeno označbo serije (lot). Za serijo (lot) se šteje enota živila v prometu, ki je predelano, izdelano ali pakirano pod enakimi pogoji. Serija (lot) mora biti jasno in vidno označena s črko L in številko serije, saj obe skupaj omogočata identifikacijo živila. Če je na embalaži naveden rok uporabnosti, ki v datumu vključuje najmanj dan in mesec v tem zaporedju (npr. prvi primer v preglednici št. 4 oz. označevanje roka uporabnosti na način 03. 04. 06), navedba serije (lot) ni obvezna. Navedba serije (lot) je priporočena v dobro čebelarja, kajti če je ob inšpekcijskem pregledu med vzeta iz prodaje ali če se izkaže, da je z medom kar koli narobe, je iz prometa vzeta le določena serija medu in ne ves med, označen z istim prodajnim imenom.

7. POSEBNI POGOJI SHRANJEVANJA TER POGOJI UPORABE

Po določilih Pravilnika o splošnem označevanju predpakiranih živil je treba navesti posebne pogoje shranjevanja ali

pogoje uporabe, če mora končni porabnik upoštevati določena navodila za shranjevanje živila, ko je bilo živilo že odprto, če so za uporabo živila na voljo različne možnosti ali če živilo ni primerno za uporabo v določenih okoliščinah. V tem primeru npr. lahko na etiketo za med napišemo »Hraniti pri temperaturi 12–14 °C« ali »Naravni med kristalizira, znova ga utekočinimo s segrevanjem do največ + 40 °C«.

8. IME IN NASLOV PROIZVAJALCA

Po Pravilniku o splošnem označevanju predpakiranih živil je treba na označbi za med navesti ime in naslov ali podjetje in sedež proizvajalca medu, tistega, ki med pakira ali prodajalca medu in ki ima naslov ali sedež v eni od držav članic EU. Za med, uvožen iz držav, ki niso članice povezave, je treba navesti državo, v kateri je bil med pridelan.

9. SPLOŠNI NAPOTKI ZA IZDELAVO OZNAKE ZA MED

Ko boste izdelovali oznako za med kot predpakirano živilo, morate najprej upoštevati določila krovnih zakonov, in sicer Zakona o kmetijstvu (Ur. list RS, št. 54/2000 in 45/2004) ter Zakona o veterinarstvu (Ur. list RS, št. 33/2001 in 45/2004). Ta dva zakona vas namreč vodita do pravilne celostne oznake za predpakiran med. Poleg že navedenih pravilnikov je pomemben tudi Pravilnik o veterinarsko-sanitarnem nadzoru živilskih obratov, veterinarsko-sanitarnih pregledih ter o pogojih zdravstvene ustreznosti živil in surovin živalskega izvora z vsemi spremembami (Ur. list RS, št. 100/1999, 38/2000, 71/2000, 36/2001 in 81/2002). Ta pravilnik namreč vsebuje tudi določbe, v katerih primerih je med zdravstveno ustrezen in v katerih primerih je zdravstveno neustrezen, kar je temeljni pogoj za dajanje predpakiranega medu v promet.

